

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ВИВЧЕННЯ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ

На сучасному етапі розвитку та реформування національної освіти перед вищою школою постає завдання підготовки майбутнього вчителя не лише володіючого відповідними професійними знаннями, а й глибоко мислячої особистості, яка здатна розвивати свої моральні якості та творчі здібності, яка розуміє і знає свою роль у суспільстві, вміє креативно мислити і застосовувати набуті знання на практиці.

Підготовка художньо-естетично освіченої та вихованої особистості, здатної до саморозвитку та самовиховання, формування її художньо-конструкторського мислення та естетичної культури засобами кращих національних і освітньо-культурних надбань, сприяє виробленню умінь примножувати культурно-мистецькі традиції свого народу. Набуття досвіду творчої діяльності, вивчення культурної спадщини та передових новітніх технологій, художнє сприйняття, сприяють готовності майбутнього вчителя трудового навчання до вивчення художнього конструювання в основній школі.

Розвиток сучасної педагогіки характеризується підвищеною увагою до внутрішнього потенціалу людини, створенням освітнього середовища, що сприяє творчому саморозвитку особистості. У системі вищої педагогічної освіти нині ще стоїть гостра потреба в підготовці інтелектуальних та ініціативних фахівців з розвиненим творчим та художньо-конструкторським мисленням. Це є наслідком того, що в ході освітнього процесу не приділяється належної уваги самостійній активності студентів у формуванні художньо-конструкторського мислення, художнього сприйняття та розвитку професійно важливих якостей і здібностей.

Творчу особистість може виховати лише творчий учитель, тобто маючи відповідну підготовку і навички творчої діяльності майбутньому вчителю буде легше адаптуватися в умовах навчально-виховного процесу школи. Компонентами готовності студентів до вивчення в основній школі художнього конструювання є навчання студентів методам наукового та художнього сприйняття, розвитку художньо-конструкторського мислення, формуванню навичок творчого підходу до проблеми.

У сучасній психолого-педагогічній науці існує ряд досліджень, що стосуються підготовки майбутніх вчителів. Питанню професійної орієнтації та педагогічної підготовки приділяли увагу в своїх роботах Осипова Т.Ю., Гончаренко В.Г., Кондратенко Л.І., Кузьменко В.В., І.М. Богданова розглядає професійно-педагогічну підготовку майбутніх вчителів на основі застосування інноваційних технологій. Т.М. Де-

миденко досліджує підготовку майбутнього вчителя трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності.

Щодо творчого розвитку особистості вчителя, М.А. Костенко розглядає педагогічні умови професійно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя. З.В. Гіперс займається вивченням художньо-творчої діяльності студентів. Мета дисертаційного дослідження Л.М. Хоменко полягала в удосконаленні підготовки вчителів обслуговуючої праці з конструювання, моделювання, розробки технології та виготовлення швейних виробів.

Цікаве дослідження було проведено Н.П. Знамеровською, що стосувалось аспекту художньо-конструкторської підготовки майбутнього вчителя, а саме готовності його до розвитку художньо-конструкторських здібностей учнів. Авторкою розглянуто навчання студентів методам діагностики і формуванню здібностей.

Питанням підготовки студентів до керівництва гуртковою роботою з українського декоративно-прикладного мистецтва на уроках трудового навчання присвячена робота Сиротенко Т.А.

Естетичному вихованню студентів присвячені праці Разумної Г.І., Софіщенко О.В.

Аналіз даних досліджень показав, що деякі автори частково розглядають аспект художньо-конструкторської підготовки майбутніх вчителів, їх естетичне виховання, творче мислення, але проблемі підготовки майбутнього вчителя до вивчення в основній школі художнього конструювання не надано належної уваги.

Згідно з новою програмою з трудового навчання, що розроблена відповідно до Державного стандарту освітньої галузі «Технологія», Концепції трудового навчання і креслення та Базового навчального плану середніх навчальних закладів освіти, майбутньому вчителю трудового навчання необхідно бути готовим до формування в учнів технічного світогляду, закріплення на практиці знань про технологічну діяльність, ознайомлення та залучення учнів до різних видів діяльності, формування для цього необхідних знань і умінь. Вчитель має забезпечити послідовне включення учнів в усі етапи процесу проектування і виготовлення виробів.

Досить важливим етапом у процесі проектування виробу є художнє конструювання, що вимагає від учнів проектної і дослідницької діяльності. Учитель має робити акцент на розвитку творчого, критичного, художньо-конструкторського мислення, що є важливим у виконанні учнями творчих проектів.

У процесі участі учнів у виконанні творчого проекту вчитель має сприяти формуванню у них певної системи творчо-інтелектуальних і предметно-перетворювальних знань і умінь, а також розвивати художнє сприйняття та творче мислення, оскільки це допоможе у виборі об'єкта проектування та його розробці.

Підготовка майбутнього вчителя до вивчення в основній школі художнього конструювання дає можливість забезпечити учнів знаннями і вміннями необхідними під час розробки творчих проєктів.

Розглядаючи проблему підготовки майбутніх вчителів до вивчення в основній школі художнього конструювання потрібно, насамперед, з'ясувати що включає в себе поняття художнє конструювання та з якими поняттями ще воно пов'язане.

Художньо конструкторська діяльність є частиною проєктної діяльності, оскільки використовується на одному з етапів проєктування – конструкторському. Раніше проєктування виробів називалося художнім проєктуванням. Також художнє конструювання розглядається як складова частина дизайну і виступає як особливий метод дизайнерського проєктування. Основними принципами художнього конструювання можна назвати такі: естетичний вигляд, краса, корисність і застосовуваність, зручність у використанні.

Є певна паралель і суперечність між поняттями «проєктування» і «конструювання», так авторами монографії «Проєктно-технологічна діяльність» Коберником О.М. і Ящуком С.М. розглядається проєктування у загальному його розумінні як науково обґрунтоване конструювання системи параметрів майбутнього об'єкта або якісно нового стану існуючого проєкту-прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, стану чи процесу в єдності зі шляхами його досягнення.

За змістом вони виділяють різноманітні види проєктування: проєктування як процес розробки не окремих предметів (об'єктів), а цілих систем; проєктування як співучасть, як включення суспільства у процес прийняття рішень; проєктування як творчість, потенційно властива кожному; проєктування як навчальна дисципліна, синтезуюча мистецтво та науку; проєктування без об'єкта як процес або образ життєвих функцій.

Художнє конструювання розглядається в літературі як новий творчий метод проєктування виробів.

Розглядаючи художнє конструювання, не можна не торкнутися такого поняття як художнє сприйняття, яке в даний час глибоко вивчається сучасними психологами. Адже перш ніж створити щось своє потрібно вміти сприймати, пізнавати і осмислювати побачене, аналізувати ті чи інші процеси. Рушійною силою таких процесів можна назвати мистецтво. О.О. Мелік-Папаєв вважає, що художнє сприйняття – це здатність осягнути твір мистецтва як зоровий образ неповторного ідейно-емоційного змісту. М.Коляденко вважає, що аналіз будь-якого твору один: від сприйняття, розуміння частини, окремої деталі художнього явища, до охоплення цілого загального художньо-естетичного задуму, з поступовим проникненням у більш глибокі його надра. Інтегративний підхід на основі формування синтетичних образів під час сприйняття дає можливість у процесі художньо-творчої діяльнос-

ті зробити установку на духовний, моральний підтекст через чуттєві художні образи як частини цілого.

Наше дослідження було проведено під час вивчення студентами курсу з народних ремесел «Береста», що передбачає роботу з природним матеріалом берестом, виконання творчих проєктів і підготовку майбутніх вчителів трудового навчання до гурткової роботи.

Берест (або береста, бересто – березова кора) унікальний матеріал, який можна використовувати для художніх робіт. Цінний він своїми природними властивостями: гнучкістю, густиною, міцністю окремих шарів, здатністю відшарування тонких шарів; кольором: білий, сірий, рожевий, коричневий і навіть відтінки зеленого. Береста добре ріжеться, придатна для різних видів обробки: тиснення, випалювання писакками штампами та малювання. А головне, цей матеріал є досить доступним для роботи у шкільних умовах, оскільки не потребує значних матеріальних витрат при заготівлі, обробці та зберіганні, не токсичний, доступний, особливо у сільській місцевості. Берест є одним із видів природного матеріалу. На прикладі роботи з ним можна розвивати творчі здібності учнів, формувати естетичні смаки, навчати художньому конструюванню. Ці твердження ґрунтуються на висновках, зроблених під час практичної роботи зі студентами у даному напрямку.

1. Технологія виконання малюнка на бересті нескладна, тому, відповідно до віку, навіть учень може самостійно підібрати як тематику так і «полотно» (шматок бересту) на якому буде виконувати роботу.

2. Робота з березовою корою не шкідлива з точки зору охорони здоров'я, оскільки кора не токсична і не має будь-яких протипоказань для застосування.

3. Виконання творчих проєктів з використанням бересту дає можливість сформувати певний стереотип конструкторського мислення, розвиває художні здібності, оскільки доводиться часто вдаватися до творчого пошуку і фантазування при створенні нових об'єктів. Завдяки виконанню творчого проєкту студенти, як потім і учні, виступають у ролі художника-конструктора, який визначає, наскільки створений ним виріб, буде зручним, корисним і красивим.

4. Створення проєкту впливає і на формування певних естетичних смаків, оскільки учні оцінюють місце виготовленої роботи в навколишньому предметному середовищі.

Під час роботи на заняттях студенти не лише переймають навички роботи з матеріалом та оволодівають техніками малюнка на бересті, а й вчаться творчо мислити, створювати щось нове, конструювати. Оскільки берест матеріал, який легко піддається обробці і має дуже цікаву фактуру, його можна по-різному використовувати: як полотно для картин, як готову картину створену природою і «знайдену» автором, як матеріал для аплікації та ін. По-різному можуть оформлятися і вироби з берести: можуть мати різноманітні варіанти оформлення у

рамку, використовуватись при виготовленні сувенірів, оберегів, поєднуватись з використанням інших природних матеріалів (дерева, соломки, сухоцвітів). Це створює можливість для фантазування, пошуку і створення нових образів і речей.

На заняттях студенти знайомляться з роботою художника-конструктора, який при створенні нових об'єктів забезпечує структурні зв'язки всередині виробу, його досконалість, ергономічність, функціональність, цілісність та гармонійність. Студенти мають засвоїти, що художнє конструювання є невід'ємною складовою процесу проектування виробів, що забезпечує створення гармонійної цілісної форми, високих естетичних якостей. Маючи отримані знання, їм легко виконувати роботу над творчим проектом.

Отже, вивчення модулів і тем розробленого тематичного плану передбачає формування художньо-конструкторського та творчого мислення, вміння самостійно розробляти технологічну документацію, ознайомлення з елементами художнього конструювання та дизайну.

Проблема підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до вивчення в основній школі художнього конструювання залишається відкритою. Нашими наступними кроками щодо дослідження даної проблеми буде розробка навчально-методичної документації з вивчення художнього конструювання в процесі проектної діяльності на заняттях з народних ремесел.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Волкотруб І.Т. Основи художественного конструювання. – К.: Випа школа, 1989 – 191 с.
2. Знамеровська Н., Гедвілло О. Готуємо викладачів основ дизайну// Трудова підготовка в закладах освіти. – 1996.– №1(2). – С. 23-27.
3. Знамеровська Н.П. Розвиток художньо-конструкторських здібностей учнів // Естетика педагогічної творчості: Посібник для вчителя / За ред. Н.І.Бугенко. – Київ, 1995.
4. Линькова Н.П. Способности к техническому конструированию// Вопросы психологии. – 1971. – №3. – С. 12.
5. Художественное конструирование. Проектирование и моделирование промышленных изделий / Под ред. З.Н. Бькова, Г.Б. Минервина и др. – М.: Высшая шк., 1986. – 239 с.

Кулик Є.В.

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Зміна парадигми суспільного розвитку України вимагає зміни парадигми системи освіти, її пріоритетів, цінностей. На передній план виходить людина, з її потребами, новими стандартами життя. Творчий компонент, креативність стають домінуючими у процесі конкуренції у своїй професійній діяльності.

Людина не народжується готовою до проведення творчої діяльності, вона повинна систематично і дбайливо бути підготовлена до цього за допомогою комплексних заходів і цілісного процесу навчання та виховання. Як відомо, забезпечити ефективне формування особистості, яка мислить творчо, може діяльність пошукового, дослідницького характеру, що входить у систему проблемно-розвиваючого типу навчання. Тому, якщо орієнтуватися на педагогічну наукову діяльність у майбутньому, молодий працівник повинен пройти спеціалізоване навчання і виховання. Цій проблемі присвячені праці В.І. Андреева, І.А. Зязюна, Н.В. Кічук, І.Я. Лернера, О.М. Матюшкіна, М.І. Махмутова, М.М. Анцибор, В.В. Миколаєва, В.К. Сидоренко та інші.

Аналіз педагогічної практики показує, що дидактичне і методичне забезпечення навчально-виховного процесу в основному орієнтується на озброєння майбутніх вчителів знаннями, уміннями, навичками. «Особистість майбутнього спеціаліста, розвиток її професійно-морального й інтелектуального потенціалу, формування установки на творчу діяльність часто-густо випадає з поля зору навчально-виховної роботи закладів освіти» [10].

Відомо, що науково-педагогічна діяльність (НПД) виконує комплекс важливих освітніх, виховних, наукових і культурних завдань. Це, в свою чергу, означає, що в її організації необхідно впроваджувати комплексний підхід.

Аналіз літератури показав, що в ряді педагогічних вузів не до кінця продумана система організації НПД та спадкоємність (наступність) форм і методів НДРС при переході з молодших курсів до старших, не достатньо враховується педагогічна скерованість [11].

Метою нашого дослідження є аналіз системи організації науково-дослідницької діяльності майбутніх вчителів трудового навчання як чинника підготовки творчого спеціаліста, і на цій основі визначення шляхів і навичок необхідних для організації і проведення НДРС.